

Limba și Literatura Română

pentru clasa a V-a

INSTRUIRE ȘI EVALUARE

Evaluare curentă

Cuvânt înainte	5
-----------------------------	---

Partea întâi. UNITĂȚI DE PREGĂTIRE	7
---	---

Unitatea 1. Cartea – obiect cultural • Reactualizarea cunoștințelor din clasele I-IV. Părți de vorbire. Părți de propoziție. Propoziții simple. Propoziții dezvoltate. Dezvoltarea propozițiilor simple. Punctuația • Situații de comunicare. Comunicarea dialogată. Comunicarea monologată. Cadrul comunicării. Modalitățile comunicării	7
Unitatea 2. Cuvântul și textul. Textul integral. Fragmentul de text • Vocabularul limbii române. Dinamica vocabularului. Cuvântul – unitate de bază. Cuvântul – formă și conținut • Cuvântul în comunicare. Scopul redactării. Planul inițial al redactării. Redactarea textului. Finisarea textului	14
Unitatea 3. Opera literară. Textul literar. Textul nonliterar • Radicalul/ rădăcina. Prefixe. Sufixe. Cuvinte derivate. Familia lexicală. Câmpul lexical. Sinonime. Antonime. Arhaisme. Regionalisme. Neologisme • Dialogul ca situație de comunicare	21
Unitatea 4. Opera lirică. Eul liric. Versul. Strofa. Epitetul. Opera literară – opera lirică. Realitate – fantastic • Fonetica. Sunetele limbii române. Silaba. Diftongul. Triftongul. Hiatul. Cratima. Apostroful. Transcrierea fonetică. Semne de ortografie • Organizarea textului scris. Fișa biografică. Fișa de lectură	31
Unitatea 5. Opera epică. Narațiunea. Monologul • Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe. Accentul. Silabe accentuate. Silabe neaccentuate • Scrierea inspirată din experiența personală	38
Unitatea 6. Opera epică. Autor. Narator. Personaj. Planul simplu. Planul dezvoltat. Rezumatul • Verbul: nucleul comunicării. Actualizarea cunoștințelor din ciclul primar (persoană, număr, timp) • Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	43
Unitatea 7. Basmul. Caracteristici ale basmului. Literatură fantastică • Modurile verbului (prezentare generală) • Elaborarea mesajului scris	49
Unitatea 8. Opera lirică: Pastelul. Repetiția. Comparația • Timpurile modului indicativ • Scrierea imaginativă. Povestirea	55
Unitatea 9. Basmul cult • Verbele auxiliare • Rezumatul	65
Unitatea 10. Descrierea în proză. Enumerația. Tabloul de natură în proză. Neologismele • Funcția sintactică a verbului. Rolul verbelor nepredicative-nepersonale • Modul de realizare a unei descrieri	69
Unitatea 11. Personajul literar. Caracterizarea personajului • Substantivul. Reactualizarea cunoștințelor din clasele I-IV. Genul substantivelor. Numărul substantivelor • Organizarea textului scris. Notițele. Temele. Extemporalele. Tezele	74
Unitatea 12. Opera epică: Schița. Caracteristici ale schiței. Dialogul (I) • Substantive comune. Substantive proprii. Ortografia substantivelor proprii. Substantive epicene. Desinența • Transformarea textului dialogat în text narativ	79
Unitatea 13. Opera epică: Snoava. Caracteristici ale snoavei • Variante lexicale. Sinonime. Antonime. Articolul. Articolul hotărât. Articolul nehotărât • Scrisoarea. Scrisoarea familială	84
Unitatea 14. Portretul literar. Tipuri de portret. Portretul literar în proză. Portretul literar în versuri • Cazurile substantivului. Nominativul. Acuzativul. Prepoziția • Scrisoarea de felicitare. Invitația	89
Unitatea 15. Poezia ceremonială: Colinda. Cântecul. Rima. Personificarea. Particularități artistice. Particularități prozodice • Cazurile substantivului. Dativul. Genitivul. Articolul genitival • Organizarea dialogului. A cere o informație. A oferi o informație. A convinge	98
Unitatea 16. Evaluare (I – I)	105
Unitatea 17. Evaluare (I – 2)	107

Unitatea 18.	<i>Evaluare (I – 3)</i>	110
Unitatea 19.	<i>Opera epică. Legenda • Cazurile substantivului. Cazul vocativ. Recapitularea cazurilor • Scrierea de interes personal. Anunțul în interes personal</i>	112
Unitatea 20.	<i>Povestirea. Momentele subiectului: desfășurarea acțiunii • Pronumele. Pronumele personal. Formele accentuate. Formele neaccentuate • Cum scriem despre textul literar?</i>	118
Unitatea 21.	<i>Parabola biblică. Termeni și personaje biblice • Pronumele personal de politețe. Funcțiile pronumelui personal de politețe • Formele specifice dialogului</i>	124
Unitatea 22.	<i>Dialogul (II). Text dialogat. Text narativ. Regionalisme. Arhaisme • Numeralul. Numeralul cardinal. Numeralul ordinal. Funcțiile sintactice ale numeralului • Portretul</i>	128
Unitatea 23.	<i>Legenda. Legenda cultă • Adjectivul. Adjective variabile. Adjective invariabile. Adjective provenite din alte părți de vorbire • Anunțul publicitar</i>	136
Unitatea 24.	<i>Opera epică. Umorul. Sursele umorului. Eul narator • Funcțiile sintactice ale adjectivului • Telegrama. Biletul</i>	145
Unitatea 25.	<i>Descoperirea treptelor de analiză a operei literare • Adverbul. Scrierea adverbilor. Felul adverbilor. Funcția sintactică a adverbilor. Conversiunea • Cererea</i>	151
Unitatea 26.	<i>Moduri de expunere: Narațiunea. Basmul cult • Interjecția. Felul interjecțiilor. Funcțiile sintactice ale interjecțiilor. Ortografie. Punctuație • Elemente verbale. Elemente nonverbale</i>	156
Unitatea 27.	<i>Moduri de expunere: Descrierea. Descrierea în versuri • Conjunția. Felurile conjuncțiilor. Rolul conjuncțiilor în propoziție. Rolul conjuncțiilor în frază. Alte părți de vorbire cu același rol ca al conjuncțiilor • Caracterizarea personajului</i>	160
Unitatea 28.	<i>Moduri de expunere. Narațiunea. Descrierea • Sintaxa propoziției. Predicatul verbal. Predicatul nominal • Compunerea cu titlu dat</i>	164
Unitatea 29.	<i>Descoperirea treptelor de analiză a operei literare (II) • Subiectul. Acordul predicatului cu subiectul. Subiect inclus. Subiect subînțeles • Cuvinte încrucișate. Jocuri distractive</i>	168
Unitatea 30.	<i>Descoperirea treptelor de analiză a operei literare • Atributul. Complementul. Complemente circumstanțiale. Complemente necircumstanțiale • Prezentarea unei opere plastice</i>	173
Unitatea 31.	<i>Descoperirea treptelor de analiză a operei literare • Fraza. Propoziția principală. Propoziția secundară. Topica • Alcătuirea de fișe din operele literare</i>	188
Unitatea 32.	<i>Evaluare (II – 1)</i>	193
Unitatea 33.	<i>Evaluare (II – 2)</i>	198
Unitatea 34.	<i>Evaluare (II – 3)</i>	203
Unitatea 35.	<i>Evaluare finală</i>	206
Partea a doua. SUBIECTE PENTRU PERFORMANȚĂ ȘCOLARĂ ȘI OLIMPIADE		215
Partea a treia. INFORMAȚII. SUGESTII. REZOLVĂRI		239

UNITĂȚI DE PREGĂTIRE

unitatea de pregătire

1

1. Cartea – obiect cultural
2. Reactualizarea cunoștințelor din clasele I-IV. Părți de vorbire. Părți de propoziție. Propoziții simple. Propoziții dezvoltate. Dezvoltarea propozițiilor simple. Punctuația
3. Situații de comunicare. Comunicarea dialogată. Comunicarea monologată. Cadrul comunicării. Modalitățile comunicării

■ CARTEA – OBIECT CULTURAL

1

1. Identifică definiția corectă, pentru fiecare dintre cuvintele de mai jos, și scrie numărul corespondent în dreptul ei:

1. cartea	este fața unei file
2. coperta	este o scriere cu un anumit conținut/ subiect, tipărită și legată în volum.
3. cotorul	este o parte a unei lucrări, publicate în etape.
4. fascicula	este partea laterală din stânga, unde se unesc filele cărții prin coasere sau lipire.
5. filele	reprezintă învelișul protector al cărții.
6. pagina	sunt foile care alcătuiesc cartea.

2. Completează enunțurile următoare cu acele cuvinte la care se referă descrierea.

..... cuprinde denumirea instituției care a comandat cartea și îi aprobă tipărirea, numele autorului, titlul cărții și specificul ei, titlul colecției, denumirea editurii și un suport vizual atractiv (ilustrație sau culoare).

..... poate oferi diverse informații despre autorul cărții/ subiectul ei, despre alte apariții asemănătoare, prețul cărții etc.

..... persoana care a scris opera prezentată sub forma cărții (pe suport de hârtie prelucrată editorial).

..... este un cuvânt/ un grup de cuvinte așezat/e la începutul operei/ pe coperta cărții pentru a sugera sugestiv tema/ subiectul acesteia.

..... este o listă așezată la începutul sau la sfârșitul cărții pentru a oferi numărul și, uneori, titlurile capitolelor operei respective.

..... este un fragment unitar al textului, cuprinzând o idee principală.

..... este un rând retras spre mijlocul paginii (față de celelalte), pentru a marca grafic trecerea la o altă idee (la un alt paragraf).

..... este o carte cu un anumit număr de pagini, care poate alcătui o lucrare, împreună cu altele de același fel.

..... este prima pagină pe care sunt reluate informațiile de pe copertă.

..... este locul special amenajat, în care se păstrează cărți și publicații; instituție care oferă în mod organizat cititorilor cărți spre consultare și documentare.

- 3 Scrie trei dintre funcțiile cele mai importante ale cărții (modul în care este ea folositoare omului).

Exemplu: informează, _____, _____, _____ etc.

- 4 Înclocuiește cu un sinonim/ alt cuvânt cu sens identic sau foarte apropiat, cuvântul *carte* din textul:

*Dragă frate de departe,
Trimite-mi o țăr' de carte;
Fie scrisă cât de rău,
Numai s-o pot ceti eu...*

- 5 Alcătuieste câte un enunț potrivit pentru fiecare dintre cuvintele: *literă, carte, scriere, învățătură, volum, scrisoare, bibliotecă, filă, scriitor, cultură*.

- 6 Comentează, în două-trei enunțuri, următoarea descriere făcută cărții de către un scriitor:

Ce este o carte bună dacă nu un prieten cu care poți sta de vorbă oricând în singurătatea odăii tale? ... O carte este un om care îți intră în casă, ți se așază în fotoliu și începe să-ți vorbească despre el și ai lui, părinți și prieteni, regiunea lor de odinioară sau de acum. (Marin Preda)

- 7 Realizează o compoziție, de maximum zece rânduri, în care să explici motivul pentru care autorul rândurilor de mai jos și-a format o asemenea imagine despre cărți:

Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei BIBLIOTECI. Alte persoane consideră că ar fi o grădină, alții și-l pot închipui ca un palat; eu l-am imaginat întotdeauna ca o bibliotecă... (Jorge Luis Borges – Cărțile și noaptea)

■ REACTUALIZAREA CUNOȘTINȚELOR DIN CLASELE I-IV

■ PĂRȚI DE VORBIRE. PĂRȚI DE PROPOZIȚIE

■ PROPOZIȚII SIMPLE. PROPOZIȚII DEZVOLTATE

■ DEZVOLTAREA PROPOZIȚIILOR SIMPLE. PUNCTUAȚIA

2

- 1 Notează numărul vocalelor și al consoanelor din fiecare cuvânt de mai jos:

mare	<..... vocale; consoane>;
multe	<..... vocale; consoane>;
elevi	<..... vocale; consoane>;
alee	<..... vocale; consoane>;

- 2 Desparte în silabe cuvintele:

școlari	<.....>;	<.....>;
fii	<.....>;	<.....>;
codru	<.....>;	<.....>;
urșii	<.....>;	<.....>;
înota	<.....>;	<.....>;
antonim	<.....>;	<.....>;
inegalabil	<.....>;	<.....>;
caleidoscop	<.....>;	<.....>;
descriere	<.....>;	<.....>;

3 Scrie câte un cuvânt pentru același înțeles cu:

bucuros <.....>;
 a munci <.....>;
 vaste <.....>;
 luminos <.....>;
 a pleca <.....>.

4 Înclocuiește expresiile de mai jos, folosind cuvinte care au înțeles asemănător cu expresia dată:

a-i da de cap <.....>;
 a sta de veghe <.....>;
 a da de veste <.....>;
 a (o) lua la sănătoasa <.....>.

5 Alcătuieste patru propoziții, în care verbul *a bate* să aibă sensuri diferite:

<.....>;
 <.....>;
 <.....>;
 <.....>.

6 Scrie în dreptul fiecărei părți de vorbire care dintre exemplele date corespund acestuia: *copil, harnic, merge, frumusețe, doi, spre, cu, să, dâșii*:

substantive:.....;
 adjective:.....;
 pronume:.....;
 numerele:.....;
 verbe:.....;
 cuvinte de legătură:.....;

7 Subliniază verbele din fiecare propoziție, menționând în caseta corespunzătoare funcția sintactică a fiecărui verb:

Copiii au înțeles lecția.

Prietenii noștri au multe note.

Noi suntem în aceeași clasă.

Voi i-ați întâlnit pe ei.

8 Pune verbele: *merge, știu, vine, sunt, iau*, la persoana a II-a singular:

.....;
;
;
;

9 Subliniază verbele, din propozițiile de mai jos, notând în caseta corespunzătoare sensul fiecăruia:

Prietenii lui Andrei sunt la mare.

Odată era la bunici un salcâm.

Cât este cartea aceea?

10 Specifică felul predicatelor din propozițiile de mai jos, punând semnul „X” în caseta corespunzătoare:

	<i>predicat verbal</i>	<i>predicat nominal</i>
Noi suntem aici.	☐	☐
Mama este harnică.	☐	☐
Dan este la bunici.	☐	☐
Colegii mei sunt buni.	☐	☐
Ana este la munte.	☐	☐

11 Scrie corect cuvintele subliniate din propozițiile de mai jos:

<u>Miau</u> adus flori.	
<u>Adumil</u> astăzi.	
<u>Folosiiți</u> pe toți.	
<u>Verificativă</u> temele!	

12 Subliniază formele corecte din exemplele următoare:

ese – iese;	ști (tu) – știi;	(eu) crez – creez;
(el) era – iera;	să fii – să fi;	va merge – v-a merge;
ați venit – a-ți venit;	așază – așează;	a-i mers – ai mers.

13 Pune în casetele corespunzătoare substantive care denumesc:

ființe:			
lucruri:			
fenomene ale naturii:			
acțiuni:			
însușiri:			
stări sufletești:			

14 Subliniază forma/ formele corectă/ corecte de plural pentru fiecare dintre substantivele date:

înghețată:	înghețăți – înghețate;	căpșună:	căpșuni – căpșune;
ciocolată:	ciocolăți – ciocolate;	cireașă:	cireși – cireșe;
livadă:	livade – livezi;	copertă:	coperți – coperte;
ușă:	ușe – uși;	gălușcă:	găluște – găluști;
piață:	piețe – pieți;	monedă:	monede – monezi.

15 Pune la forma corespunzătoare substantivul notat la sfârșitul fiecărei propoziții:

Glasul		este cristalin. / <i>mama</i>
Numărul		este impar. / <i>strada</i>
Perimetrul		este mare. / <i>piața</i>
Culoarea		este deschisă. / <i>vulpe</i>

16 Rescrie formele corecte din exemplele date:

Cluj Napoca; Cluj-Napoca;	
Gara de Nord; Gara-de-Nord;	
Podișul-Transilvaniei; Podișul Transilvaniei;	
Curtea-de-Argeș; Curtea de Argeș.	

17 Copiază dintre cuvintele de mai jos numai pronumele de politețe:

Domnia Sa, el, tu, dânsul, dumnealui, dumneata, dânsii, voi.

18 Trece la numărul plural adjectivele de mai jos, însoțindu-le de substantive:

auriu	<.....>;
pustiu	<.....>;
fumuriu	<.....>;
purpuriu	<.....>;
străveziu	<.....>;

19 Alcătuieste două propoziții în care numeralul *doi* să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de subiect și de complement:

20 Subliniază, dintre exemplele date, numai cuvintele de legătură: *copil, are, frumos, spre, cu, așa, casă, ca să, și, pe, de pe, acasă.*

21 Sper că n-ai uitat-o (nu l-ai uitat) pe doamna ta învățătoare! (domnul tău învățător!) Folosește, într-o compunere, zece propoziții simple, pentru a o descrie (a-l descrie). Transformă apoi, propozițiile simple în zece propoziții dezvoltate. Pune-i un titlu compunerii tale!

22 Alege o propoziție simplă, de la exercițiul 21. Notează în dreptul fiecărui cuvânt partea de vorbire și partea de propoziție corespunzătoare (exemplu: *mama* – substantiv; subiect):

23 Construiește propoziții după schemele date (S – subiect; P – predicat; A – atribut; s – substantiv; v – verb; a – adjectiv):

a. SP

sv

b. SAP

sav.....

24 Pune semnele de ortografie și de punctuație următorului text:

Atunci rămâi sănătos zisumia lupul

■ SITUAȚII DE COMUNICARE

■ COMUNICAREA DIALOGATĂ. COMUNICAREA MONOLOGATĂ

■ CADRUL COMUNICĂRII. MODALITĂȚILE COMUNICĂRII

3

♦ **Comunicarea** reprezintă transmiterea unor informații privind atitudini, gânduri, evenimente.

♦ **Comunicarea orală** (transmisă prin viu grai) este:

- **directă** – când persoanele sunt de față;
- **mediată** – când se realizează prin: radio, televiziune, telefon etc.;
- **dialogată** – când se face prin intermediul schimbului de informații între două sau mai multe persoane. Comunicarea dialogată se face prin intermediul unui emițător, receptor, mesaj, cod.

Emițătorul trebuie:

- să pronunțe sunetele clar;
- să rostească în întregime cuvintele;
- să formuleze enunțuri clare;
- să-și adapteze intonația, volumul vocii și debitul verbal la situațiile corespunzătoare;
- să manifeste respect față de ascultător.

Receptorul trebuie:

- să asculte atent mesajul;
- să înțeleagă mesajul;
- să ceară informații suplimentare;
- să manifeste respect față de vorbitor;
- să fie tolerant în discuții contradictorii.
- **monologată** – când presupune vorbirea neîntreruptă a cuiva în fața unuia sau a mai multor ascultători.

♦ **Comunicarea scrisă** se realizează prin:

- scrisoare, telegramă, bilet etc.;
- fax, telex;
- afiș, articol.

1 Notează, în caseta corespunzătoare, felul comunicării: comunicare **orală** sau comunicare **scrisă**:

Magda îi spune colegului de vestea primită.

Am primit o telegramă de la Paul.

I-am trimis vești Alinei printr-un bilet.

A vorbit cam mult la telefon cu Oana.

L-a convins pe fratele său să plece la mare.

2 Notează, în caseta corespunzătoare, felul comunicării: comunicare **mediată** sau comunicare **directă**:

L-am convins pe Andrei să plece la bunici.

Au aflat prin telex știrea dorită.

S-a liniștit, citind faxul de la părinți.

Dându-i un telefon, a convins-o să renunțe la planul său.

S-au bucurat, aflând de la radio că vremea se va răci.

3 Completează, în spațiile libere, continuarea dialogului:

Magda: Unde ai fost până acum?

Petre:.....

Magda: De ce n-ai luat mobilul la tine?

Petre:.....

Magda: Cum ți l-au furat?

Petre:.....

Magda: Bine c-ai sosit sănătos.

Petre:.....

4 Ai văzut, prin fereastra cabinei telefonice, pe sora ta neliniștită, gesticulând continuu. Prezintă, în maximum opt rânduri, un presupus dialog între sora ta, Cristina, și Elena, colega ei de clasă, în acest context:

Cristina:

Elena:

Cristina:

Elena:

Cristina:

Elena:

Cristina:

Elena:

5 Convinge-l pe Vlăduț, prin maximum patru enunțuri, să cumpere și el cartea pe care ai citit-o în vacanță și care te-a impresionat în mod plăcut.

6 Transmite un bilet fratelui tău, prin care să-i reamintești că trebuie să nu lase aragazul deschis:

.....

.....

.....